

*e-mail: s.koval@tneu.edu.ua*

**Коваль С.Л., к.е.н., доцент кафедри фінансів  
ім. С.І. Юрія ТНЕУ**

## **РОЛЬ ДЕРЖАВИ ЯК СУБ'ЄКТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДОМОГОСПОДАРСТВ**

**Коваль С.Л., к.э.н., доцент кафедры финансов  
им. С.И. Юрия ТНЭУ**

## **РОЛЬ ГОСУДАРСТВА КАК СУБЪЕКТА ОБЕСПЕЧЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ДОМОХОЗЯЙСТВ**

**Koval S.L., Ph.D., Associate Professor of Department  
of Finance named after S.I. Yuriy, TNEU**

## **ROLE OF THE STATE AS A SUBJECT PROVISION OF FINANCIAL SECURITY OF HOUSEHOLDS**

Забезпечення фінансової безпеки домогосподарств є важливим завданням кожної держави. Виступаючи суб'єктом фінансової безпеки домогосподарств, держава має створити безпечні умови для покупців товарів і послуг; для суб'єктів, що постачають економіку факторами виробництва; для інвесторів, котрі володіють значними обсягами фінансових активів. Крім того, держава як владний інститут повинна сприяти соціальній стабільності суспільства шляхом надання соціальних гарантій.

Створюючи умови для формування стабільних джерел формування доходів, активізації підприємницької діяльності членів домогосподарств, трансформації заощаджень населення в інвестиційний капітал, держава позитивно впливає на фінансову безпеку домогосподарств.

Запровадження оптимальної системи оподаткування є ще одним із методів, що сприяють фінансовій безпеці домогосподарств. Особливу роль у цьому випадку відіграють встановлені державою пільги з оподаткування доходів населення. Відповідно до Податкового Кодексу України податкова соціальна пільга – це сума, на яку платник податку на доходи фізичних осіб, має право зменшити свій загальний місячний оподатковуваний дохід [1]. У 2016 р. податкова соціальна пільга для будь-якого платника становить 689 грн. (50% розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи у розрахунку на місяць). Граничний розмір зарплати, до якої

застосовується податкова соціальна пільга, у 2016 р. становить 1930 грн. [2].

Відповідно до чинного законодавства, члени домогосподарств мають право на податкову знижку у випадку сплати відсотків за користування іпотечним кредитом, здійснення пожертвувань або благодійних внесків неприбутковим організаціям, оплати за навчання у закладах освіти, оплати лікувальних послуг, сплату страхових платежів та платежів до недержавних пенсійних фондів, витрат на будівництво (придбання) доступного житла тощо [1].

Інструментом держави у сфері забезпечення фінансової безпеки домогосподарств є соціальні гарантії, надання яких закріплено Конституцією України [3]. Так, у ст. 48 Конституції України визначено, що громадяни України мають право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, що включає достатнє харчування, одяг, житло; у ст. 46 – на соціальний захист; у ст. 49 – на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування.

За допомогою соціальних гарантій держава сприяє соціальній стабільності та фінансовій безпеці людини та суспільства загалом. Відповідно до Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» державні соціальні гарантії – це встановлені законами мінімальні розміри оплати праці, доходів громадян, пенсійного забезпечення, соціальної допомоги, розміри інших видів соціальних виплат, встановлені законами та іншими нормативно-правовими актами, які забезпечують рівень життя не нижчий від прожиткового мінімуму [4].

Державні соціальні гарантії у сферах доходів населення, житлово-комунального, побутового, соціально-культурного обслуговування, охорони здоров'я та освіти визначаються на основі законодавчо встановленого прожиткового мінімуму. Відповідно до чинного законодавства, прожитковий мінімум – це вартісна величина достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження його здоров'я набору продуктів харчування, а також мінімального набору непродовольчих товарів та мінімального набору послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості [5]. Прожитковий мінімум визначається нормативним методом у розрахунку на місяць на одну особу, а також окремо для тих, хто відноситься до основних соціальних і демографічних груп населення:

- дітей віком до 6 років;
- дітей віком від 6 до 18 років;
- працездатних осіб;
- осіб, які втратили працездатність.

Прожитковий мінімум щороку затверджується Верховною Радою України у законі про Державний бюджет України на відповідний рік (табл. 1).

Таблиця 1

**Прожитковий мінімум у розрізі соціальних груп  
у 2011–2016 рр., грн. [6]**

Період	Загальний показник	Діти у віці до 6 років	Діти у віці від 6 до 18 років	Працездатні особи	Особи, що втратили працездатність
з 01.01.2011 по 31.03.2011	894,00	816,00	977,00	941,00	750,00
з 01.04.2011 по 30.09.2011	911,00	832,00	997,00	960,00	764,00
з 01.10.2011 по 30.11.2011	934,00	853,00	1022,00	985,00	784,00
з 01.12.2011 по 31.12.2011	953,00	870,00	1042,00	1004,00	800,00
з 01.01.2012 по 31.03.2012	1017,00	893,00	1112,00	1073,00	822,00
з 01.04.2012 по 30.06.2012	1037,00	911,00	1134,00	1094,00	838,00
з 01.07.2012 по 30.09.2012	1044,00	917,00	1144,00	1102,00	844,00
з 01.10.2012 по 30.11.2012	1060,00	930,00	1161,00	1118,00	856,00
з 01.12.2012 по 31.12.2012	1095,00	961,00	1197,00	1134,00	884,00
з 01.01.2013 по 30.11.2013	1108,00	972,00	1210,00	1147,00	894,00
з 01.12.2013 по 31.12.2013	1176,00	1032,00	1286,00	1218,00	949,00
з 01.01.2014 по 31.12.2014	1176,00	1032,00	1286,00	1218,00	949,00
з 01.01.2015 по 31.08.2015	1176,00	1032,00	1286,00	1218,00	949,00
з 01.09.2015 по 31.12.2015	1330,00	1167,00	1455,00	1378,00	1074,00
з 01.01.2016 по 30.04.2016	1330,00	1167,00	1455,00	1378,00	1074,00
з 01.05.2016 по 30.11.2016	1399,00	1228,00	1531,00	1450,00	1130,00
з 01.12.2016	1496,00	1313,00	1637,00	1550,00	1208,00

Показники табл. 1 свідчать про стабільне зростання прожиткового мінімуму у 2011–2016 рр., однак слід зауважити, що встановлений розмір прожиткового мінімуму не відображає реально необхідного для нормальної життєдіяльності людини, оскільки норми та нормативи споживання, що закладені у прожитковому мінімумі, нижчі за фізіологічні. Таким чином, можна зробити висновок, що прожитковий мінімум гарантує людині рівень життя значно нижчий за той, який є мінімально необхідним для підтримання її життєдіяльності.

Мінімальна заробітна плата – це законодавчо встановлений розмір заробітної плати за просту, некваліфіковану працю, нижче якого не може провадитися оплата за виконану працівником місячну, а також погодинну

норму праці (обсяг робіт). Розмір мінімальної заробітної не може бути нижчим від розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (табл. 2).

Таблиця 2

**Мінімальна заробітна плата та прожитковий мінімум для працездатної особи у 2015–2016 рр. [6]**

Період	Мінімальна зарплата	Прожитковий мінімум для працездатної особи
01.01.2015 по 31.08.2015	1218,00 грн.	1218,00 грн.
з 01.09.2015 по 31.12.2015	1378,00 грн.	1378,00 грн.
з 01.01.2016 по 30.04.2016	1378,00 грн.	1378,00 грн.
з 01.05.2016 по 30.11.2016	1450,00 грн.	1450,00 грн.
з 01.12.2016	1550,00 грн.	1550,00 грн.

Розмір мінімальної заробітної плати встановлюється Верховною Радою України за поданням Кабінету Міністрів України не рідше одного разу на рік законом про Державний бюджет України на відповідний рік.

Досягнення фінансової безпеки домогосподарства є можливим лише в умовах забезпечення достатнього рівня життя для всіх громадян і особливо соціально вразливих верств населення. Система державного соціального страхування спрямована на підтримку пенсіонерів, безробітних, тимчасово непрацездатних громадян. Так, існуюче в Україні загальнообов'язкове державне пенсійне страхування передбачає отримання щомісячних пенсійних виплат при досягненні пенсійного віку чи визнання особи інвалідом. При визначенні розміру пенсії враховується страховий стаж та заробітна плата. Крім того, державою встановлюється розмір мінімальної пенсії, який не може бути менше прожиткового мінімуму на одну непрацездатну особу.

Підсумовуючи вищевикладене, слід відмітити визначальну роль держави у забезпеченні фінансової безпеки домогосподарств. Разом з тим, методи та інструменти, котрі застосовуються у вищезгаданій сфері є недосконалыми і свідчать про неефективну соціальну політику держави. На нашу думку, існуючу ситуацію можна змінити лише подолавши кризові явища в економіці, політичну нестабільність та припинивши військові дії на території України.

### Література:

1. Податковий Кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/nk/rozdil-iv--podatok-na-dohodi-fizichnih-o/>.
2. Податкова соціальна пільга [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.buhoblik.org.ua/nalogi/nalog-na-dohody-fizicheskix-licz/>.
3. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/>.
4. Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2017-14>.
5. Закон України «Про прожитковий мінімум» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/966-14>.
6. Прожитковий мінімум у розрізі соціальних груп [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/index/wage/>.

*e-mail: h.kozak@tneu.edu.ua*

**Козак Г.І., к.е.н., викладач кафедри фінансів  
ім. С.І. Юрія ТНЕУ**

## **ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ НАДІЙНОСТІ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ**

**Козак Г.И., к.э.н., преподаватель кафедры финансов  
им. С.И. Юрия ТНЭУ**

## **ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ОЦЕНКЕ НАДЕЖНОСТИ НЕГОСУДАРСТВЕННЫХ ПЕНСИОННЫХ ФОНДОВ**

**Kozak G.I., Ph.D., Lecturer of Department  
of Finance named after S.I. Yuriy, TNEU**

## **THEORETICAL AND METHODOLOGICAL APPROACHES TO ASSESSING THE RELIABILITY OF STATE PENSION FUNDS**

Незаперечна соціальна значущість недержавних пенсійних фондів (НПФ) та їхній потенціал для розвитку вітчизняної пенсійної системи актуалізують проблеми забезпечення фінансової стійкості фондів та захисту інтересів їхніх учасників. При цьому найвищий пріоритет відводиться фактору надійності НПФ.